

TER HERINNERING AAN SY WERK OOR KRAAMKOORS, WAT 100 JAAR GELEDE VERSKYN HET

H. D. BREDE, DR. MED. PRIV. DOZ. (KÖLN)

Hoof, Departement van Mikrobiologie, Fakulteit van Geneeskunde, Universiteit van Stellenbosch en Karl Bremer-hospitaal, Bellville, Kp.

Ignaz Philipp Semmelweis, 'die redder van die moeders', verdien 'n eervolle plek in die geneeskundige geskiedenis. In 'n tyd toe die grondslae van die bakteriologie nog nie geskep was nie, was hy die eerste, wat, op grond van die kliniese beeld en van vergelykings met postmortem-ondersoeke, die oorsaak van kraamkoors herken, en gelyktydig ook voorbehoed-

Dr. Semmelweis

maatreëls ontdek het. Sy leerstelling was eenvoudig en vry van spekulasie, sodat 'n mens waardering van sy kollegas sou ver wag het. Maar dit was hom vir sy hele lewe ontsê.

Semmelweis is op 1 Julie 1818 in Budapest gebore. Sy vader was 'n welgestelde kruidenier en het hom op 19-jarige ouderdom na Wenen gestuur om daar te studeer. Ignaz was eers van plan om hom in die regte te bekwaam, maar na bywoning van 'n paar anatomiese lesings het hy sy planne verander en in die geneeskunde gestudeer. In 1844 het hy gepromoveer en in 1846 'n aanstelling as assistent by die kraamkliniek van die 'Algemene-hospitaal' in Wenen aanvaar.

Hierdie kliniek is deur Keiser Joseph II in 1784 vir hulpbehoewende vroue gestig. Daar was twee verlosafdelings. In die eerste het geneeskundige studente onderwys ontvang en in die tweede leerlingvroedvrouens. Alhoewel die behandeling in al twee afdelings dieselfde was, was die sterfte in die eerste afdeling (studente) betreklik hoër dan in die tweede (vroedvrouens). Die verskil was so groot dat die gewone mense daarvan geweet het, en hartroerende tonele het dikwels daar afgespeel indien 'n swanger vrou na die eerste afdeling verwys is.

Na 'n ontleding van die statistiese resultate van al twee afdelings, het Semmelweis besef dat daar 'n rede was vir die vrees by verwysing na die eerste afdeling. Maar wat was die verklaring vir hierdie groot verskil? Te midde van sy pogings om die oorsake op te spoor, is sy beskermheer en ou vriend, Kolletschka, die professor in geregtelike geneeskunde, skielik oorlede ten gevolge van 'n bloedvergiftiging wat hy gedurende 'n outopsie deur die onversigtigheid van 'n student gekry het. Daar was dieselfde orgaanveranderings by die lyk soos Semmelweis dit dikwels by gevalle van kraamkoors gesien het. Derhalwe het Semmelweis tot die gevolgtrekking gekom dat

daar ook dieselfde oorsaak moet wees; nl. vergiftiging deur lyke-materiaal. By Kolletschka het hierdie 'gif' deur 'n vingerwond in die liggaam binnegedring; by die kraamvrouens word die gif deur ondersoek van geneeshere en studente in die geboorteweë in gebring.

Dit kon dus op hierdie manier verklaar word waarom meer vrouens in die eerste afdeling gesterwe het as in die tweede; die studente het dikwels aan outopsies deelgeneem voordat hulle na die kraamafdeling toe gekom het. Semmelweis het onmiddellik aan 'n kontakinfeksie gedink, en reeds in 1847 in die eerste afdeling 'n 'hande-ontsmetting' deur middel van chloorwater ingestel, met die gevolg dat die sterfte aan kraamkoors binne 'n paar maande van 12% na 3% gedaal het. Daarna het hy saam met dr. Lautner dierekperimente met konyne uitgevoer. Na die werpsel van jong diere het hulle in die skede van die moederdiere aansteeklike materiaal ingeënt en daarna dieselfde veranderings by die diere gevind as wat hulle by kraamkoors-gevalle gevind het.

Semmelweis se werk het egter geen erkenning gekry nie. Sy hoof, professor Klein, het die hele werk verbied en sy aanstelling nie verleng nie. Verder het hy die bespreking van Semmelweis se ondervindings belet. Onder hierdie omstandighede het Semmelweis geen ander keuse gehad nie as om na sy geboortestad, Budapest, terug te keer. Selfs daar het sy leerstelling moeilik inslag gevind. Na jare slaag hy egter daarin om die professoraat in die verloskunde te bekom. Met vasberade ywer bring hy uiteindelik die sterfte as gevolg van kraamkoors in sy kliniek tot onder 1%. Vir hom was dit slegs 'n skrale troos, omdat sy leerstelling selfs nou nog nie algemeen aanvaar is nie. In 'n laaste wanhopige poging publiseer hy in 1861 sy boek: *Die etiologie, begrip en voorbehoeding van kraamkoors*. Hierdie boek is 'n laaste teregwysing vir sy bekrompe kollegas, want kortliks daarna verval hy in 'n endogene psigose en sterf op 13 Augustus 1865 in die siel-sieke inrigting, Döbling, buite Wenen, as gevolg van 'n self-toegediende bloedvergiftiging.

Erkenning het Semmelweis eers gekry nadat Lister die antiseptiese metodes tot sukses gevoer het.

Semmelweis se probleem is ook vandag, ten spyte van antibiotiese middels en aseptiese metodes, nog baie werklik, want hospitaal- en wondinfeksies bly nog steeds op die voorgrond.

BIBLIOGRAFIE

- Garrison, F. H. (1917): *History of Medicine*. Philadelphia en Londen: Saunders.
 Semmelweis, I. P. (1847): *Z. Gesellsch der Ärzte in Wien*, 4, 242.
Idem (1848): *Ibid.*, 5, 64.
Idem (1861): *Die Ätiologie, der Begriff und die Prophylaxis des Kindbettfiebers*. Pest, Wien en Leipzig: C. A. Hartleben